

سفر اصفهان؛ تیر خلاصی بر روابط شاه و امیر

۱ بهمن ۱۳۹۳ ساعت ۱۶:۴۷

همراهی جیران، سوگلی شاه موجبات ناخشنودی مادر شاه را - که سر سازگاری با جیران نداشت - فراهم ساخت. امیر دخالت کرد اما به نفع جیران و به هر روی سوگلی تجریشی شاه همسفر مهدعلیا گردید. اما مساله تنش‌زای اصلی، فرمان اقامت اجباری عباس میرزا مُلک‌آرا، پسر دوم محمدشاه بود

یکی از نکاتی که در کتاب «ناصرالدین شاه؛ پنجاه سال سلطنت» به آن بها داده شده است، نقش سفر شاه و اطرافیانش به اصفهان و وقایع پیش‌آمده در آن، در سقوط امیرکبیر و تقویت مخالفان هوادار قتل او در دربار ناصری است. سفری که در رجب ۱۲۶۷ قمری صورت گرفت و اختلافاتی خانمان‌برانداز در میانه امیر و شاه پدید آورد.

در ص ۴۲ و ۴۳ کتاب می‌خوانیم:

پیش از این سفر که در جریان آن، شاه از همراهی تمامی اعضای مهم خاندان قاجار به علاوه سفرای روس و انگلیس و عثمانی برخوردار بود، «همراهی جیران، سوگلی شاه موجبات ناخشنودی مادر شاه را - که سر سازگاری با جیران نداشت - فراهم ساخت. امیر دخالت کرد اما به نفع جیران و به هر روی سوگلی تجریشی شاه همسفر مهدعلیا گردید. اما مساله تنش‌زای اصلی، فرمان اقامت اجباری عباس میرزا مُلک‌آرا، پسر دوم محمدشاه بود.» عباس میرزا که همراه با مادرش، خدیجه، کاروان سلطنتی را همراهی می‌کردند بر اثر توطئه‌چینی مهدعلیا که با آنان سر ناسازگاری داشت، شاه در راه بازگشت از اصفهان دستور داد تا این دو نفر در قم بمانند. این عمل به معنای تبعید این شاهزاده نوجوان و مادرش بود. موضوعی که با مخالفت امیرکبیر مواجه شد و گلائیة مکتوب او نزد شاه را همراه داشت. امیرکبیر در نامه‌ای به ناصرالدین شاه نوشت: «در باب والده عباس میرزا و پسرش که مقرر فرموده بودند یک چندی در قم باشند، حالت این غلام دو صفت دارد؛ یکی اطاعت محض و نوکری هر طوری می‌فرمایند مختارند. این غلام حاضر است که صبح به آن‌ها خبر دهد که حکم پادشاهی است در اینجا مقیم باشند. ثانیاً اگر به عقل ناقص خود در دولتخواهی چیزی را بفهمم، لابد برای مضرت بعد آن عرض نمایم.» معنای بند دوم نامه آن بود که امیر با این عمل مخالفت داشت و آن را به ضرر حکومت شاه می‌دید اما شاه برخلاف همیشه نظر مهدعلیا را بر نظر امیر ارجح دانست و این شد آغازی بر جدایی مرگبار شاه و امیر. چنانکه امیر چند ماهی پیش از عزل خود در نامه‌ای خطاب به شاه نوشت: «گاهی خطاب

دستخط‌های مبارک به عهدهٔ غلام می‌شد. حالا مدتی است که این مرحمت تا به قاسم‌خان صاحب‌جمع رسیده تا به سایر چه رسد. ثانیاً، منصب امیر نظامی بود آن هم رفته رفته به صورت دستخط‌هاست...»

آدرس مطلب :

<https://www.cafetarikh.com/news/۲۰۳۸۹/سفر-اصفهان-تیر-خلاصی-تیر-اصفهان-سفر>